

Андрій КУЗЬМЕНКО,
Надзвичайний і Повноважний Посол
України в Державі Катар

ДОЛАЄМО ПОТОЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАКЛАДАЄМО ФУНДАМЕНТ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО

— *Ваша Високоповажносте, на період Вашої дипломатичної місії припали значні глобальні події, як-от пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення росії в Україну. Окресліть, будь ласка, основні виклики, які доводилося долати Посольству за цей час.*

— Пандемія COVID-19 спонукала нас оперативно адаптуватися до нових умов роботи. Зараз ми не уявляємо діяльності посольств без використання інструментарію диджиталізації. Фактичний перехід дипломатії у цифровий формат під час пандемії став дієвим способом роботи посольств. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну створило серйозний виклик для нашої дипломатичної місії. Дипломатія воєнного часу в умовах повномасштабної російської агресії змусила нас переосмислити звичні правила та підходи. Початок воєнній дипломатії України поклав Президент із перших годин повномасштабного вторгнення. Його телефонні розмови та заяви спершу здавалися деяким занадто різкими і навіть контроверсійними. Вони дійсно порушували певні стереотипи, але, зрештою, дали свій результат.

У роботі з катарськими партнерами ми, зі свого боку, дотримувалися принципів воєнної дипломатії, які озвучив Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба. Це передбачало швидке ухвалення рішень, гнучкість, чіткість у комунікації для залучення підтримки України з боку держави перебування.

Воєнні дії вимагали від нас не лише посиленої роботи, а й активної участі у міжнародних форумах і зустрічах для інформування світової спільноти про реальні події та наслідки агресії. Воєнні виклики потребують

16 лютого 2020 року Посол України Андрій Кузьменко вручив Вірчі грамоти Еміру Держави Катар шейху Таміму бін Хамаду Аль Тані

On 16 February 2020, Ukrainian Ambassador Andrii Kuzmenko presented the Credentials to Amir of the State of Qatar Sheikh Tamim bin Hamad Al Thani

посиленого підходу до дипломатії, нових методів досягнення результатів. Уже понад два роки українські дипломати працюють в особливому режимі дипломатії воєнного часу. Попри всі труднощі, Україна та її партнери побудували глобальну коаліцію для протидії російській агресії. Завдяки злагодженій роботі нашого МЗС ми змогли досягнути значних здобутків у надзвичайно складних умовах.

— У чому полягає специфіка роботи з державами Близького Сходу? Які проблеми у двосторонніх відносинах нині потребують негайного розв'язання?

— У роботі з країнами Близького Сходу основним фокусом уваги є політичний аспект. Регіон неймовірно динамічний і часто нестабільний, що ставить перед дипломатами завдання постійно відслідковувати події й оперативно реагувати на зміни. Специфіка роботи з державами Близького Сходу, зокрема з Катаром, охоплює потребу враховувати культурні і релігійні особливості, а також дотримуватися дипломатичних протоколів, які в Катарі мають певну ісламську та національну атрибутику. З країнами Близького Сходу, а надто Затоки, важливо будувати довірливі відносини через прямий контакт, а не телефоном чи електронною поштою. Потрібно зустрічатись особисто й говорити чесно та відверто.

Нині одним із головних питань, що потребує розв'язання, є реалізація гуманітарних проектів у межах анонсованої 2023 року допомоги з боку Катару на суму 100 мільйонів доларів. Допомога буде спрямована на підтримку постраждалих від війни регіонів України. Ми активно співпрацюємо з катарськими партнерами, щоб забезпечити ефективне використання цих коштів на відновлення цивільної інфраструктури, облаштування бомбосховищ у закладах освіти, гуманітарне розмінування тощо.

Спільно ми не лише долаємо поточні виклики, а й закладаємо міцний фундамент для подальшої співпраці в різних сферах.

— *Катар бере участь у поверненні додому українських дітей, яких незаконно депортувала росія. Що лежить в основі рішення Катару допомагати Україні в цьому аспекті?*

— Катар — головний партнер України на гуманітарному треку Формули миру, що стосується повернення депортованих осіб, зокрема дітей. Це рішення ґрунтується передусім на принципах гуманітарної солідарності та міжнародного права. Прем'єр-міністр, Міністр закордонних справ Катару шейх Мохаммед бін Абдулрахман Аль-Тані зазначив, що після отримання відповідного запиту від України Катар вирішив використати свої дипломатичні канали та зв'язки з Росією, щоб гарантувати безпеку дітей, яких депортував агресор. У Катарі питання захисту дітей надзвичайно важливе, і це є своєрідним відображенням культури країни, де дбати про дітей — державний пріоритет.

Катар показує приклад активної гуманітарної дипломатії, що підтверджує роль цієї країни як впливового посередника на міжнародній арені.

— *Як відомо, Катар активно підтримує ініціативу «Зерно з України», спрямовану на втілення другого пункту Української формули миру щодо продовольчої безпеки. До яких ще пунктів міг би долучитися Катар і які кроки робить Посольство для промоції Формули миру?*

— Держава Катар надає великої ваги питанням світової продовольчої безпеки. Підтримка з боку Катару ініціативи Президента «Зерно з України», на реалізацію якої було виділено 20 мільйонів доларів, є продовженням зовнішньополітичної лінії країни із застосування гуманітарної допомоги як м'якої сили. За рішенням Катару, зерно готують до відправлення в Сомалі, що демонструє відданість держави перебування до гарантування продовольчої безпеки країн, які потерпають від голоду. Крім цього, Катар є одним з основних гарантів енергетичної безпеки у світі, зокрема в Європі, особливо після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, витісняючи Росію зі світового ринку скрапленого природного газу.

У своїй повсякденній діяльності Посольство України в Катарі активно популяризує Українську формулу миру, зокрема пункти про продовольчу й енергетичну безпеку, повернення ув'язнених і депортованих осіб.

Держава Катар уже реалізує положення четвертого пункту на гуманітарному треку щодо повернення українських дітей, яких незаконно вивезла Росія. Ще одним свідченням відданості Катару взятим на себе зобов'язанням щодо мирного врегулювання в Україні стала участь представників держави перебування у зустрічах у форматі радників із питань національної безпеки та зовнішньополітичних радників щодо Формули миру і, відповідно, в установчому Глобальному саміті миру.

— *Українська спільнота в Катарі доволі численна, попри географічну віддаленість. Розкажіть, будь ласка, як Посольство співпрацює з нею?*

— Через законодавчі обмеження в Катарі немає формалізованих об'єднань українських громадян. Загалом українська громада Катару добре інтегрована в катарське суспільство, але водночас доволі розрізнена.

Посольство власними силами та подеколи коштом спонсорської допомоги проводить протокольні заходи за участю громади, а також тематичні заходи з нагоди державних свят України та важливих дат нашої історії.

Також самотужки забезпечуємо функціонування Українського навчального дитячого клубу при Посольстві, і я надзвичайно вдячний моїй дружині Майї, яка очолює роботу на цьому напрямі.

У співпраці з місцевими закладами культури («Katara Cultural Village», ДП «Музеї Катару» тощо) організуємо зібрання для української громади, тематичні виставки, а також покази новинок українського кінематографа на великому екрані.

З початку повномасштабного вторгнення РФ українська громада Катару за сприяння Посольства активно допомагає українській армії. Волонтери з-поміж українців у Катарі збирають гроші на потреби ЗСУ, організують доставлення військового спорядження на фронт.

— *Ваша Високоповажносте, як катарське суспільство сприймає російську війну проти України? Які засоби публічної дипломатії та наративи використовує Посольство, щоб тримати питання війни в інфопросторі та будувати краще порозуміння між державами?*

— Хоча Катар географічно віддалений від України, місцеві ЗМІ та громадська думка активно реагують на події, що відбуваються в нашій країні. Загалом катарське суспільство висловлює співчуття українському народові та підтримує територіальну цілісність і суверенітет України. Це пов'язано передусім із тим, що Катар добре розуміє, як це — обстоювати власний суверенітет і незалежність. Свідченням цього є суспільна реакція на «блокаду Катару», що розпочалася в червні 2017 року після того, як Бахрейн, Єгипет, ОАЕ та Саудівська Аравія оголосили про бойкот контактів із Дохою у політичній, торговельно-економічній, фінансовій, транспортній і гуманітарній сферах.

Конфлікт вдалося дипломатично врегулювати лише 2021 року. Захистивши свій суверенітет і незалежність, Катар вийшов переможцем із цієї кризової ситуації, зокрема, тому, що «блокада Катару» стала потужним чинником консолідації населення та розвитку економіки.

Катарці розуміють важливість дотримання міжнародного права та засуджують агресію в усіх її проявах.

Останніми роками пріоритетним завданням Посольства у сфері публічної дипломатії стала імплементація ініціативи першої леді України Олени Зеленської зі створення та функціонування українськомовних аудіогідів. Результатом діяльності дипмісії на цьому напрямі став офіційний запуск нашого аудіогіда в Національному музеї Катару 2022 року. Це вже другий (після англомовного) аудіогід, впроваджений у цьому музеї.

Важливим складником діяльності Посольства у сфері експертної дипломатії є робота з політологами Катару. Використовуючи наявні можливості, зокрема майданчики науково-дослідних центрів, ми регулярно висвітлюємо українську тематику в академічному та медійному полі країни перебування. Науковий авторитет катарських політологічних платформ великою мірою сприяв поширенню українських наративів у політологічному середовищі країни акредитації, якому притаманні певні обмеження.

Візит Президента України Володимира Зеленського до Катару

Visit of President of Ukraine Volodymyr Zelensky to Qatar

Завдяки цим зусиллям питання війни проти України не зникає з інфопростору, а взаєморозуміння між Катаром та Україною зміцнюється.

Наша команда пильно стежить за розвитком подій та інформує про поточну ситуацію в Україні, наголошуючи на важливості підтримки нашої держави на міжнародній арені. Наприклад, наші сторінки у соціальних мережах надають актуальну інформацію, що допомагає формувати об'єктивне уявлення про ситуацію.

— *Катару належить найбільший медіахолдинг арабського світу — «Аль-Джазіра». Які настрої переважають у публікаціях цього ресурсу? Як сильно просочується російська пропаганда і як їй протистояти?*

— Більшість публікацій «Аль-Джазіри» висвітлюють війну РФ проти України з різних ракурсів, часто надаючи слово обом сторонам. Вони пояснюють це «принципом незалежності та незаангажованості» каналу.

Російська пропаганда може просочуватися через матеріали, що представляють російський погляд, але їхній відсоток доволі незначний. Загалом публікації каналу нейтральні.

Щоби протидіяти російській пропаганді, Посольство України в Катарі активно співпрацює з телеканалом, надаючи перевірену інформацію, організовуючи інтерв'ю та брифінги з українськими посадовцями, а також залучаючи незалежних експертів. У цьому контексті допомагає і те, що команда англомовного каналу «Аль-Джазіра» акредитована в Україні і працює на місці подій. Дієвим інструментом Посольства на цьому напрямі є також соціальні мережі, які дають змогу поширювати правдиву інформацію про ситуацію в Україні та спростовувати фейки країни-агресора.

— *Пане Посол, окресліть, будь ласка, нинішній стан торговельно-економічних відносин між двома країнами.*

— За даними Державної митної служби України, експорт товарів з України в Катар 2023 року сягнув 11 млн 430 тис. дол. США, імпорт із Катару до України — 19 млн 530 тис. дол. США, від'ємне сальдо складо 8 млн 100 тис. дол. США. Основними статтями експорту товарів до Катару були жири та олії тваринного і рослинного походження. Понад 90% імпорту з Катару склали пластмаси, полімерні матеріали та вироби з них.

Російська агресія проти України значно ускладнила двостороннє торговельно-економічне співробітництво. Катарська сторона, яка раніше активно імпортувала з України широкий спектр продукції вітчизняного виробництва, з початком агресії РФ фактично призупинила співпрацю з українськими компаніями. Зараз ми поступово працюємо над поверненням українського експорту до Катару. Проте для експорту продукції все ще є ризики через мілітаризацію Чорного й Азовського морів та

підвищення закупівельних цін унаслідок зміни логістичних маршрутів через небезпеку для судноплавства в Чорному морі.

— У березні 2023 року Максим Субх, Спеціальний представник України з питань Близького Сходу та Африки, відвідав Катар і провів низку зустрічей. На одній із них він представив «Інвестиційне меню України в галузі промисловості». Які проекти зацікавили катарську сторону? Якими є перспективи залучення Катару до повоєнної відбудови?

— Під час перебування Максима Субха в Досі було проведено змістовні консультації з виконавчим директором Катарської інвестиційної адміністрації Мансуром Аль-Махмудом. Український дипломат окреслив конкретні механізми можливого залучення катарських інвестицій в Україну. В межах зустрічі було представлено «Інвестиційне меню України в галузі промисловості», а також проведено презентацію єдиного порталу державних послуг «Дія». Це перспективні сфери двосторонньої співпраці.

Варто зазначити, що катарська сторона планує предметно розглядати можливості інвестування в українську промисловість після закінчення бойових дій. Це пов'язано передусім із прагматичним підходом до вибору проектів із боку представників Катарської інвестиційної адміністрації.

Найважливішим досягненням українсько-катарського інвестиційного співробітництва стала угода про концесію українського порту «Ольвія», підписана 20 серпня 2020 року між Міністерством інфраструктури України, Адміністрацією морських портів України та катарською компанією «QTerminals». Ще однією важливою інвестиційною подією стала купівля підприємством «Nebras Power» активів сонячної енергетики в деяких областях України. Енергетика, сільське господарство, дорожня інфраструктура й ІТ мають значний потенціал для поглиблення співпраці між державами. Катар уже залучений до опрацювання низки проектів із повоєнного відновлення України. І зараз ми чекаємо на імплементацію конкретних домовленостей у таких сферах, як відбудова цивільної інфраструктури, гуманітарне розмінування й освіта.

— У продовження попереднього запитання: яким цінним досвідом Україна може поділитися з офіційною Дохою?

— По-перше, український військовий досвід може стати важливим ресурсом для Катару у зміцненні обороноздатності та посиленні безпеки, а надто в умовах схожих геополітичних викликів.

На цьому напрямі привабливими для Катару може бути досвід України у сфері морської оборони, зокрема щодо застосування морських безпілотників.

Україна та Катар можуть розширити свою взаємодію в низці міжнародних організацій. Насамперед це МАГАТЕ. Ядерна безпека та розвиток

ядерних технологій у мирних цілях є перспективними напрямками в цьому контексті.

Катар, як міжнародно визнана держава-посередник, може і має відігравати важливу роль в ООН, а надто під час голосувань на Генеральній Асамблеї. Цей приклад активної та відповідальної позиції сприяв би залученню інших країн регіону та ісламського світу загалом до голосування на користь України.

Попри тривалу агресію Росії проти України, ми маємо вже зараз працювати з Катаром над майбутніми інвестиційними планами. Україна може запропонувати Катару спільні проекти логістичних хабів у сусідніх країнах Східної Європи. Такі пропозиції можуть ґрунтуватися на наявному попиті та досвіді Катару з розвитку портової інфраструктури в Анталії (Туреччина) та Роттердамі (Нідерланди), а також на розбудові вантажних терміналів авіакомпанії «Qatar Airways» для перспективних напрямків.

Енергетична сфера надає потенціал для співпраці не тільки в постачанні палива до України. Катар є одним з основних гравців на світовому газовому ринку, і обидві країни мають можливість взаємодіяти у зберіганні експортованого на європейський ринок катарського газу в українських підземних сховищах. Також є суттєві перспективи для двосторонніх проєктів у галузі сонячної енергетики.

Розширена торгівля послугами здатна запропонувати нові сфери співпраці. Інноваційні технології та ІТ є галузями, де катарські інвестиції й українські технології можуть допомогти в пошуку нових ніш на Близькому Сході. Це стосується як цивільних технологій, так і технологій подвійного призначення чи військових технологій, як-от виробництва дронів.